

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mgr. Michaela Kovářová, Základní škola Brno, Horácké nám. 13

Datum (období) : listopad 2011

Ročník : 3. - 5. ročník

Název sady : Český jazyk 1. - 5. ročník, čtenářská gramotnost

VY_32_INOVACE_6_26

Název materiálu : Čtenářská gramotnost – Žralok útočí

Anotace : Žáci se seznamují s naučným textem, rozvíjejí slovní zásobu pomocí obrázků. Vžijí se do role novinářů.

METODICKÝ POKYN

1.

ICT

Děti si z tabule opíší písmena – R, L, O, Ž, A, K.

Pak zkouší vymyslet, co nejvíce slov, která jdou z daných písmen vytvořit.

lok, žral, kola, rok, ok, žal, žok, rak, žralok ...

Které slovo je nejdelší ? žralok

2.

Práce s textem

Děti dostanou nakopírovaný text a společně si přečteme.

Žralok útočí

Kdy kousne z hladu a kdy je jen zvědavý? Za loňský rok bylo zaznamenáno 79 útoků žraloka na člověka – to je nejvíc od roku 2000, v němž žraloci zaútočili osmdesátkrát.

Přesto jsou žraločí útoky na člověka nesmírně vzácné, uvádí se, že při dnešním množství lidí koupajících se v moři je možnost, že vás žralok napadne, 1 : 11,5 milionu. Mnohem víc lidí se na pobřeží zraní o ostré skály, ježovky či hrany mušlí, mnohem víc jich umírá na selhání srdce, teplotní šok či úder blesku. A třebaže útoky žraloků končí velmi často krutým zraněním, zdaleka ne všechny jsou pro plavce smrtelné – ze všech loňských útoků jich pouze šest skončilo smrtí napadeného. Žralok totiž jen málokdy útočí na člověka proto, aby ho sežral.

Nesahat!

Útoky žraloků dělí odborníci na dvě velké skupiny – na útoky vyprovokované a nevyprovokované. Za ty vyprovokované si většinou může plavec sám – žraloka nějakým způsobem naštvál, nebo dokonce ohrozil (tedy – alespoň žralok si to v

tu chvíli myslí). Stačí, aby se ho plavec či potápěč neopatrně dotkl, poplácal ho nebo se mu třeba pokusil vzít kořist. Někdy může překročit určitou vzdálenost, kterou žralok považuje za bezpečnou, nebo ho zažene mezi sebe a nějakou překážku. V podobných případech často kousnou i žraloci, kteří jsou normálně považováni za mírumilovné a neútočné.

Ochutnávka bokem

Žralok však někdy zaútočí i v případě, že si ho plavci nevšímají a ani o něm nevědí. Hlavní potravou žraloků jsou ryby a tuleni, které dobře znají. Ale lidé pohybující se v moři jsou pro ně něco neobvyklého. Žralok je zvědavý, nenápadně si proto připlave k plavci, který mu vzdáleně připomíná podivně plovoucího (tedy patrně raněného) tuleně, prohlédnout. Může ho zranit ještě dříve, než se ho dotkne zuby. Na bocích má chuťové buňky a plavce „ochutná“ tak, že se o něj lehce otře. Tím mu však způsobí rozsáhlé odřenyiny, protože má kůži pokrytou tvrdými ostrými šupinami. Teprve krev ho může (ale nemusí) lákat k dalšímu kousnutí. Tady hodně záleží na tom, zda má hlad, nebo jen poračuje v dalším průzkumu. Podle toho také jeho kousnutí vypadá a odborníci je dělí na čtyři typy.

1. Ochutnávací kousnutí

Nejčastějším typem žraločího útoku je kousnutí, kterým žralok zkusmo „ochutná“. Zvědavý žralok plavce letmo kousne a pak rychle, aniž by ho člověk spatřil, zmizí. Zanechá po sobě památku v podobě hlubokých ran po zubech seřazených do oblouku, který odpovídá velikosti žraločí tlamy. Pokud se takový člověk dostane včas na břeh, většinou žraločí útok přežije.

2. Kousnutí z hladu

Přestože lidé nejsou přirozenou kořistí žraloků, občas se stane, že se některý z těchto dravců z nedostatku jiné potravy zakousne do člověka. Podplave ho, někdy kolem něj zakrouží a pak zaútočí. Do své oběti se pevně zakousne a zatřepe s ní do stran, takže jeho ostré zuby zafungují jako obří pila a vyrvou z ní obrovský kus masa nebo utrhnou celou končetinu. Při tomto útoku má člověk jen asi 50% naděje na přežití – pokud se mu nedostane okamžité pomoci, umírá na šok nebo vykrvácí. Když však má žralok velký hlad a svůj útok opakuje (vždy na stejnou oběť), nemá člověk žádnou šanci.

3. Úder a kousnutí

Třetí typ útoku bývá často také smrtelný. Hladový žralok svou oběť nejprve zespuu udeří, někdy ji vyhodí až nad vodu, a následně se do ní zakusuje. Opět jde o kousnutí spojené se zatřepáním hlavy a rvaním masa. Pokud žralok po tomto jediném kousnutí odplave, má napadený asi 50% naděje na přežití. Jsou

však známé i případy, že po úderu už žádné kousnutí nenásleduje. To když žralok zjistí, že nejde o jeho přirozenou kořist a zmizí dřív, než se omráčený plavec vzpamatuje.

4. Žrací šílenství

V případě ztroskotání lodi či podobné nehody se ve vodě náhle objeví množství zmateně se plácajících lidí, které přiláká žraloky ze širokého okolí. Ti z toho množství potravy úplně zešílejí – bezhlavě chňapají a koušou po všem, co se kolem nich mihne, bez ohledu na to, zda lidé krvácí či ne, chňapají i po neživých předmětech a sobě samých navzájem. Tomuto potravnímu šílenství se říká alimentární frenezie a přežije ji jen málokterý ztroskotanec.

(Citace 1)

3.

ICT

Na tabuli jsou napsané slabiky. Děti mají za úkol přiřadit slabiky k sobě tak, aby vznikla slova, která jsou z úvodní části textu (z prvních dvou odstavců). Slova ve svém textu podtrhnou. **Učitel je má v textu podtržena, viz. cv. 2.**

ŽRA LO ČÍ
SEŽ RAL
Ú TO ČÍ
NA PA DE NÉ HO
PO BŘE ŽÍ
SMR TEL NÉ

4.

ICT + papír

Práce ve dvojicích.

Učitel dětem nadiktuje 6 otázek, které si napíší. Potom se radí a odpovídají na ně. Starší ročníky mohou pracovat už bez nahlížení do textu. Pak následuje kontrola na ICT.

Najděte odpovědi na otázky:

1. Co je hlavní potravou žraloků?
ryby a tuleni

2. Na jaké dvě skupiny se dělí útoky žraloků?
útoky vyprovokované a nevyprovokované
3. Jaká je pravděpodobnost, že vás žralok napadne?
1:11,5 milionu
4. Zaútočí žralok i v případě, že si ho plavec nevšímá? Pokud ano, tak proč?
Ano, žralok je zvědavý a člověka si může splést se zraněným tuleněm.
5. Může člověka zranit dřív než se ho dotkne zuby?
Ano, na bocích má chuťové buňky a plavce „ochutná“ tak, že se o něj lehce otře. Má ale kůži pokrytou tvrdými ostrými šupinami – způsobí rozsáhlé odřeniny.
6. Na jaké typy se dělí žraločí kousnutí?
ochutnávací kousnutí, kousnutí z hladu, úder a kousnutí, žrací šílenství

5.

ICT – skupinová práce

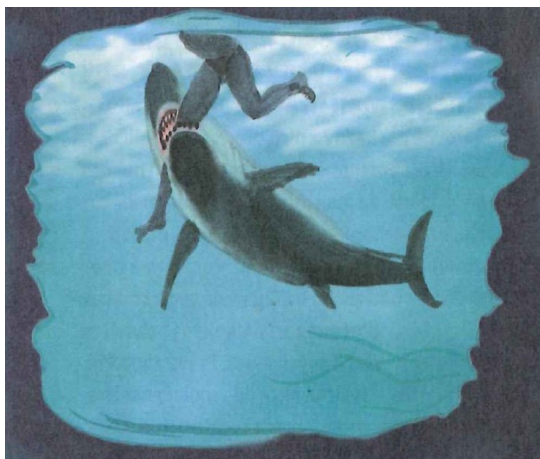
„Novináři“ jsou asi po čtyřech a učitel jim určí, o kterém obrázku budou psát.

K obrázku napište článek, který zaujme čtenáře (např. bulvárního plátku, odborného časopisu, humorného deníku nebo pro milovníky básní ...).

1

2.

3.

4.

Foto – Profimedia.cz (časopis ABC)

6.

ČTENÍ ČLÁNKŮ - novinářských

Použitá literatura

1/ MARTINOVÁ, Zdena. Žralok útočí. ABC. 16.11.2011, 17, s. 8-9.

PŘÍLOHA

Žralok útočí

Kdy kousne z hladu a kdy je jen zvědavý? Za loňský rok bylo zaznamenáno 79 útoků žraloka na člověka – to je nejvíc od roku 2000, v němž žraloci zaútočili osmdesátkrát.

Přesto jsou žraločí útoky na člověka nesmírně vzácné, uvádí se, že při dnešním množství lidí koupajících se v moři je možnost, že vás žralok napadne, 1 : 11,5 milionu. Mnohem víc lidí se na pobřeží zraní o ostré skály, ježovky či hrany mušlí, mnohem víc jich umírá na selhání srdce, teplotní šok či úder blesku. A třebaže útoky žraloků končí velmi často krutým zraněním, zdaleka ne všechny jsou pro plavce smrtelné – ze všech loňských útoků jich pouze šest skončilo smrtí napadeného. Žralok totiž jen málokdy útočí na člověka proto, aby ho sežral.

Nesahat!

Útoky žraloků dělí odborníci na dvě velké skupiny – na útoky vyprovokované a nevyprovokované. Za ty vyprovokované si většinou může plavec sám – žraloka nějakým způsobem naštvál, nebo dokonce ohrozil (tedy – alespoň žralok si to v tu chvíli myslí). Stačí, aby se ho plavec či potápěč neopatrně dotkl, poplácal ho nebo se mu třeba pokusil vzít kořist. Někdy může překročit určitou vzdálenost, kterou žralok považuje za bezpečnou, nebo ho zažene mezi sebe a nějakou překážku. V podobných případech často kousnou i žraloci, kteří jsou normálně považováni za mírumilovné a neútočné.

Ochutnávka bokem

Žralok však někdy zaútočí i v případě, že si ho plavci nevšímají a ani o něm nevědí. Hlavní potravou žraloků jsou ryby a tuleni, které dobře znají. Ale lidé pohybující se v moři jsou pro ně něco neobvyklého. Žralok je zvědavý, nenápadně si proto připlave k plavci, který mu vzdáleně připomíná podivně plovoucího (tedy patrně raněného) tuleně, prohlédnout. Může ho zranit ještě dřív, než se ho dotkne zuby. Na bocích má chuťové buňky a plavce „ochutná“ tak, že se o něj lehce otře. Tím mu však způsobí rozsáhlé odřeniny, protože má kůži pokrytou tvrdými ostrými šupinami. Teprve krev ho může (ale nemusí) lákat k dalšímu kousnutí. Tady hodně záleží na tom, zda má hlad, nebo jen poračuje v dalším průzkumu. Podle toho také jeho kousnutí vypadá a odborníci je dělí na čtyři typy.

1. *Ochutnávací kousnutí*

Nejčastějším typem žraločího útoku je kousnutí, kterým žralok zkusmo „ochutná“. Zvědavý žralok plavce letmo kousne a pak rychle, aniž by ho člověk spatřil, zmizí. Zanechá po sobě památaku v podobě hlubokých ran po zubech seřazených do oblouku, který odpovídá velikosti žraločí tlamy. Pokud se takový člověk dostane včas na břeh, většinou žraločí útok přežije.

2. *Kousnutí z hladu*

Přestože lidé nejsou přirozenou kořistí žraloků, občas se stane, že se některý z těchto dravců z nedostatku jiné potravy zakousne do člověka. Podplave ho, někdy kolem něj zakrouží a pak zaútočí. Do své oběti se pevně zakousne a zatřepe s ní do stran, takže jeho ostré zuby zafungují jako obří pila a vyrvou z ní obrovský kus masa nebo utrhnou celou končetinu. Při tomto útoku má člověk jen asi 50% naději na přežití – pokud se mu nedostane okamžité pomoci, umírá na šok nebo vykrvácí. Když však má žralok velký hlad a svůj útok opakuje (vždy na stejnou oběť), nemá člověk žádnou šanci.

3. *Úder a kousnutí*

Třetí typ útoku bývá často také smrtelný. Hladový žralok svou oběť nejprve zespodu udeří, někdy ji vyhodí až nad vodu, a následně se do ní zakusuje. Opět jde o kousnutí spojené se zatřepáním hlavy a rvaním masa. Pokud žralok po tomto jediném kousnutí odplave, má napadený asi 50% naději na přežití. Jsou však známé i případy, že po úderu už žádné kousnutí nenásleduje. To když žralok zjistí, že nejde o jeho přirozenou kořist a zmizí dřív, než se omráčený plavec vzpamatuje.

4. *Žrací šílenství*

V případě ztroskotání lodi či podobné nehody se ve vodě náhle objeví množství zmateně se plácajících lidí, které přiláká žraloky ze širokého okolí. Ti z toho množství potravy úplně zešílejí – bezhlavě chňapají a koušou po všem, co se kolem nich mihne, bez ohledu na to, zda lidé krvácí či ne, chňapají i po neživých předmětech a sobě samých navzájem. Tomuto potravnímu šílenství se říká alimentární frenezie a přežije ji jen málokterý ztroskotanec.